

ian sarthou (1968-2007) : pintura sus papier
fotografia : Profilcolor

Somari

QUAUQUES BALAS DINS LA PÈL

Franç BARDÒU, *Error grèva*
Metamorfòsi

Glaudi BARSÒTTI, *Lo crime de la carrièra de Sant-Savornin*

SASONS / DESSASON

Ian SARTHOU, *Le*
Carrelatges

Lilian OLIVIER, *Segalins*
Aurelià LASSACA, *Sa pèl escura*

Silvia BERGER, *Feruna*
Olivèr DECK, *Nueitius IX e X*

Vincent FOURNIAU, *Deijà me dòl lo febrèr*

Danièla ESTEBE-HOURSIANGOU, *Lo joen nictalòpe*
Ua nuèit
Dinc au verd

REBALAIRES

Bruno PEIRÀS, *La dotz*

Jean-Luc POULIQUEN, *Traversada*

Olivèr LAMARCA, *Traversada*
La direccion de la lèbre

Estève SALENDRES, *Lo camin del paradís*

Joan-Pau CREISSAC, *Traças dins la nèu*

Jaumes PRIVAT, *Tròces de luòcs*

Stèu LOMBARDO, *Pas tant fòrt*

GERMANOR

Jep GOUZY, *Variacions sobre un ostinato*

Jordi VALLS, *Quartet*

CRONICAS

Claudio SALVAGNO, *Pier Paolo Pasolini, poèta*

Sèrgi LABATUT, a prepaus de *Contes atal* de Perbòsc

Xavièr BACH, a prepaus de *Sason Novèla* d'Aurelià
Lassaca.

Joan-Maria PETIT, a prepaus del recuèlh *A la negada /*
Noyades de Felip Gardy

Collecion OC / **passatges**

Novèlas

off_esplandi

**qauques balas
dins la pèl**

Error grèva

" Dins lo ròdol / que se i rescòntran desaparairas / lei definicions avenidoiras / de la dolor / aigas e fuòcs mesclats / ja s'afondran fidèlas / lei promesas dau desir "

Felip Gardy

Mancat ! Aqueste còp, tròp aviat o ai comprés tot. Aviás pas que sièis balas dins lo cargaire. Ai comptats los còps un a un. È coma ton argument s'agota inexorablament, garir de tu serà pas gaire mai qu'una question de nhac, un brieu de temps d'estiu.

Tasti çai, fins a la vertut, lo vici mai urpassat : vanta-dissa flacassa que vibra de sas crusetats electivas, abans de caire, bandada de voluptat, dins lo destacament mai jubilatò-ri. Lo cèl esbrighalha la gàbia de veire pèrs que velava las agapas ultimas : crosada dels camins, lo motor e la crusca de la platana mesclats plan melicosament en ma tripalha brandanta...

Metamorfòsi

A Cristina Noacco

*" Jamai tant ne bleça l'amor,
qu'om s'alasse de l'esperar. "*

Marcèla Delpastre

Als quatre caires de la rusca umana, lo fèl de la malediccion contunhava de s'infiltrar. Tot doç lo dalh mai s'ensorava. Una mena de mèl verdastre raja encara auèi de las teuladas, lo long de las parets barradas. A la començança, pasmens, fasiá pas qu'una nebla espessa, un pauc pegosa per endreits. Disián qu'èra de pollucion. Fasián coma o avián tostemps fait : unes cridavan, mas de badas ; los mai nombroses esperavan que passèsse d'un còp de vent.

Jamai passava pas.

Los que mai n'avián léser comencèron per quitar la ciutat de mai en mai longtemps. Disián qu'anavan en vacanças. D'autres se cerquèron d'afars o de trabalhs lo mai luènh que poguèssen : partissián per tornar pas pus.

Tant èra espessa la nivolada subre la ciutat sinistrada, i faguèt lèu sempre nuèit, una mena de nuèit arctica. Los suici-dis, fatalament, se multiplicavan, mai que mai demèst la pauprilha. Fòrça n'i aguèt que se neguèron atanben dins l'alcoèl. Puèi n'arribèron als primièrs cases.

Un vièlh que, coma o disián, de tota sa vida, èra demorat bon coma lo pan caud, s'èra lèu metamorfosat. Los uèlhs

verds, lusents, sense mai iris ni pupila, la boca bavanta, los pels espessits e alongats coma los d'un singlar, qual - l'agent pas vist mudar - l'auriá ben pogut reconéisser ? "Perqué el, bèl primièr ?", disián totes.

Perqué pas ?

Sas maissas, vengudas plan mai largas e caissudas, li donavan d'aire a un tigre. Mas sas urpas poderosas mailèu revertavan las d'una agla. E de vielhòt plan magristèl e tridolant, èra tornat èsser un colòs. Ça que la, sa mudason mai prigonda estava dins lo biais de viure. Èra vengut un predator : caçava tant lo jorn coma la nuèit. Primièr s'ataquèt a las presas mai feblas : las vièlhas, los vièlhs, los enfants. D'enaut de sos dos mètres vint, los agantava al còl ambe sa man esquèrra. Foguèsse per los entendre pas cridar, o per desvelhar pas tròp la mesfisança del tropèl de presas, a l'entorn ? Abans de se noirir, de la man dreita, los desgargantava sistematicament. Puèi, plan menimós, los estripava. Un còp eissida la budelalha, ensorava son morre poderós dejós las costèlas, e lai, devorava lo còr. Daissava poirir tot çò mai.

Qué ne far mai ?

A flor e en mesura de sa metamorfòsi, estant que lo sieu còs de colossàs veniá cada jorn mai poderós e fòrt, causiguèt fin finala de presas mai pesugas. A la perfin, tot çò que li passava davant lo morre li veniá de mangisca. Calguèt pas mens de cinc fusilhs de gendarmariá per l'abatre a tocar de canon. L'abatèron, òc.

Mas de badas.

Sèt autres cases de metamorfòsis foguèron senhalats dins la mesada que seguiguèt ; lo mes d'aprèp, vint-e-cinc autres. Al cap d'un an, gaireben la meitat de çò que demorava d'uman dins la ciutat èra ja estada abatuda per l'autra, "per rason de metamorfòsi".

De badas.

La malediccion - coma o disián - contunhava de s'infiltrar pertot, inexorablament. La nivolada negra aviá ja tocada la màger part del planeta. Adara, aquò veniá segur : tot se debanava plan coma previst. Totes de s'entrededorar, nos aurián lèu quitat lo biotòpe. Fa sièis ans, quand venguèrem pel darrièr contraròtle, èra ja plan clar que tota aquela pluralalha udolanta qu'ernhosa empachariá pas res mai.

Aital, tre l'an que ven, i aurà pas pus cap mèrca d'umanitat sus aqueste planeta. Demòra pas que d'abasar las arroïnas de tota aquela rusca pudissenta. Nos poirem implantar sense problèma : totes aqueles salvatges desapareguts, proclamarem solemnement l'instauracion egemonica de la raça superiora, la de la lenga unenca : la Republica Unificada ! Serà Una e Individibla, tot bèl just coma aqueles monards umanoïds creisián qu'o èra son "Dieu". Vejaquí vengut lo trimfe de la Rason.

Òsca la Republica !

Lo Crime de la carrièra Sant-Savornin

Ambé Ròsa, que la teniá en bracetes, caminava Josèp Bosco. Ti l'aviá pescada, Ròsa, que li disián plus sovent Roseta, una joventona polideta e escarrabilhada, a aqueu balèti de la Jeunesse-Club que si fasiá cada dissabte de ser, a la plaça de Sant-Miquèu, dins aqueu barri de la Plana. Aquí l'i venián coma l'aver a la sau, lei jovents per dançar. S'èran, tant filhas que dròlles, d'en premier espaçats sus aqueu plan gaire alunchat dau centre de la ciutat, que restava pasmens pron campanha e que s'i debanava a la fin de l'estiu, la fiera de Sant-Làser, ambé son teatre provençau de Loís Foucard, que s'i gandigavan ambé tota la familha lei Marselhés. Per ara, eriam a la prima, fasiá bèu temps, mai si sentiá qu'èra pas luenh l'estiu que nolián leis aubres qu'avián cargat sei ramas. Verai qu'èra la bèla fin d'abrieu. Plus just, teniam ja lo 1er de mai, estent qu'èra miejanuech e mieja. Lo 1er de mai de 1905. L'i auriá aqueu jorn d'aquí, una manifestacion bèla per rementar l'assassinat dei trabalhadors americans de Chicago, lo 1er de mai de 1889. Que desenant, maugrat leis empachas, aquela data èra ja venguda plus ren qu'un sovenir, una mena de fèsta ritualisada, quasi folclorisada, per lei trabalhadors. Una escasença subretot de rescontrar de collègas.

La pichòta Roseta, au balèti, èra pas restada insensibla au chalum de Josèp Bosco. Un bèu drollàs dei peus bruns aqueu, d'una auçada de près d'un mètre uechanta, bèla talha a aquela epòca. È estent qu'èra polideta, eu tanben, que li plasiá tot çò polit, èra pas restat insensible e l'aviá convidada per dançar. Avia pas dich de non Roseta. De tot biais, èra venguda per aquò que si regalava de balar, e mai per calenhar, se si trobèsse un jovent que li faguèsse ligueta. Èra estat lo cas ambé Josèp Bosco. que si l'èra arremarcat tre intrada dins lo membre, mai que l'aviá ja agut vist dins lo meteís ròdol e que s'èran agut ja parlats avans. Pron per s'avisar qu'èran plus d'estrangiers, mai pas pron per saupre cu èra l'autre.

Es de dire que Roseta Marielle avia pas gaire d'istòrias e tanpauc de complicacions, causa normala qu'aviá pas encara vint ans e que fasiá l'estirairitz, valent-a-dire un mestier qu'èra pas necite de tròp si l'i bolegar lei cervèlas. A aqueu balèti, èra mai que mai d'obriers e d'emplegats que s'i l'i recampavan. Lei gavats avián d'autrei luecs mai chanuts per si passar lo temps. Alevat de si voler encanalhar coma agradava de còps que l'i a ai borgés. Mai alora, generalament lei mossuròts fasián just babau car èran lèu senhalats que conoissián pas l'estèc. Encar qu'èra agut arribat qu'una filha un pauc gavòta si laissèsse enganar per lo tetar-doç de l'un d'aquestei

leventis qu'aviá capitat de la convidar per una dança. Èra pas lo cas de Roseta, tròp fina per aquò.

Mai, ambé Josèp Bosco èra pas parier ! Que li anavan leis òmes grands, e amb aquest t'aviá trobat çò que voliá. Quand s'èra assetada, aviá charrat ambé d'amigas qu'èran tanben estadas piveladas per lo chalum de Josèp Bosco e que sabían cu èra. Es ansin que li avián contat que fasiá lo pòrtafais, e que son fraire Loís, tanben pòrtafais, èra estat lo clavai-re de la comission de cauma deis obriers dei pòrts de Marselha, en 1901, a aqueu moment de bèlei luchas obrieras. E eu, èra tanben fòrça engatjat dins l'accion sindicala e politica, estent l'un dei bailes dau sindicat deis obriers dei pòrts e mai sòci de l'associacion de la Libra-Pensada. Soleta empacha, avián ajustat lei filhas, que Josèp Bosco èra maridat, e aviá una nistoneta de cinc mes. Mai après tot, de dançar amb eu l'engatjava per ren. Puei, lo balèti d'acabat, quand li aviá prepausat de la tornar a son ostau, perqué auriá dich de non ? Ela restava pron luenh dau balèti, e ansin auriá un balès per l'aparar de lòng dau camin Adonc, l'i aviá pas de mau a aquò. Per Josèp Bosco, de segur fariá pron d'alòngui que restava près dei pòrts, au dabàs dau baloard Nacionau, mai que fariá pas per contentar una filha polida, qu'aviá lo gaudi un pauc trobador !

Lei jovents anavan cotria tot charrant e escambiant de temps en temps un bais que permetiá d'escorchir l'estirada. Ara èran a la Plana e s'adraiavan vèrs la carriera de Sant-Savornin. Arribavan au canton d'aquela carriera. L'enreguèron. Avián fach belèu pas dètz mètres qu'un òme gislèt de la cantonada d'una pòrta ont èra escondut, sortèt de sa pòcha un revouvèr e tirèt tres còps sus Josèp Bosco. Aqueu recebèt una bala dins la tèsta, una altra dins lo pitre, e la tresena dins l'esquina que s'èra revirat. Son crime de complit, lo murtrier s'esbinhèt en corrent. Orlèt Roseta. Arribèron de gents qu'avián ausit sei crits e mai petat. D'unei la refortissèron que se sus lo còp aviá pas agut lo temps de si prene paur e aviá ren que cridar de la sospresa, ara compreniá çò que veniá de si passar. D'autrei carregèron Josèp Bosco a una farmaciá pròcha puei a la permanéncia ; aquí, estent son estat, lo transferèron subran a l'Hôtel Dieu. L'aviá pas mancat, son assassin, que lo vèspre, fasiá lo darrier badau.

Roseta, interrogada per la polícia, podèt ren aprendre qu'aviá pas remés l'òme qu'aviá tirat sus son companh. D'ipotèsis foguèron donadas. Un crime de quèco, perqué pas ? Plus probable semblèron doas possibilitats, siá un crime politic estent leis activitats de Josèp Bosco, siá una istòria amorosa, un affaire de gelosiá. Bessai pas per la pichòta Roseta, mai belèu a prepaus d'una altra filha. Que portava bèu Josèp Bosco, e quand bromejava puei qu'escava, es pas d'auga que ti trasiá de l'aiga, e çò mai sovent de bèlei girèlas. Es totjorn,

que l'assassin, lo trobèron jamai.

Dos jorns puei, lo 3 de mai, a 3 oras de l'après-dinnar, lo gorbilhard èra davant lo numèro 354 dau baloard Nacionau, e s'adralhava puei vèrs lo cementèri de Sant-Pèire. Èra tapat d'un molon de coronas e de garbas de flors, e davant veniá lo drapèu de la 8ena seccion deis Obriers dei Cais, e mai lo pèile de la Libra-Pensada amb aqueu dau Sindicat deis Obriers dei Pòrts, sensa oblidar tot plen de coronas carrejadas per braç. Lo ciutadan Bosco, de la Comission de Cauma de 1901, menava lo dòu ambé d'autrei parents. E darrier seguián la fòga deis obriers dei cais e leis amics.

Quauquei jorns avans, dau 23 au 26 d'abrieu, au Globe, qu'èra una sala dau baloard de Strasburg, a París, l'i aviá agut unificacion dei diferents partits obriers francés dins la Seccion Francesa de l'Internacionala Obriera, que si restacava a la Segonda Internacionala. Una organisacion que Josèp Bosco n'aviá sostengut la creacion se non posquèt la veire prene vam.

john foglight&associats

sasons / dession

Le *

Andronas
tà figuras apieladas las marèias
parlan las vòstras caras

Au demiei deus monolits monolits
que'vs ajacatz susombras

Aulor d'eishagat a só
escantat
Petroglifs l'aiga se rauba
-Enric Susò la vòuta d'uèlhs

Paparòcs obèrts de ton subercèu
de mes dits desplègan
imaginàrias e vertadèras èrsas
escarificacions de chorrada

Que't suspenes nubla d'estiu
eshlors deu cèu
inmortèlas deus sables
eslum e sarpolet
suus malhs vòstres

*Le : " ensemble de petites marées " (Simin Palay)

Carrelatges

Clavas los ulhets blancor roseta
pèth fresca conilh
baspanas prohontas
Ceraca shudors'n fusion
gost de pila
L'estarida claca l'umús umorós
soa violéncia petrilha huc
Nina pericle
lecava la torba toas ninas
Votz hartas qu'acompanhan un klaxon
lo cèu muda lo deishèr
D'ombra calorassa los dòmàs
s'escahincan huranhas esbarlatrats
L'aiga tuma la tèrra
vitrificada

Un relaish
puish las pèrlas
per corets
verticaus

estofan
tot

Surfer, poèta e plastician, Ian Sarthou ven de se donar la mòrt (mai de 2007) .

OC aviá ajut publicat de tèxtes e de dessenh's sieus.

Ara lo numerò de la prima 2007 se duèrb sus una pagina que constituït, amb aquestes dus poèmas, un prumièr omenatge.

Segalins

Estiu

Entre la prima e l'auton
lo regrelh e los regrets
la pus crana plaça

Lo fruch trespasa
la promessa de las flors
a plen còr d'estiu

Frucha madura
greulada de beçadas -
mon còr en estiu

L'aur dels vèspres
crema dins la comba
rèire estiu !

Castanhièrs segalins
pelons verds coma pomas
lèu tendrem l'auton !

Auton

Sèrre de pluèja -
dins la nèbla o lo folhum ?
lo gòrp cerca son niu

Lausa e barena
mon ostal jos l'estelum
nau d'entr'autons...

Passa mièjanuèch -
s'estrementís lo telh vièlh
jos las ensenhas

Passa mièjanuèch -
fremín de las ensenhas
dèssús lo telh vièlh

dèssús lo mormolh
escur de l'abeurador
lisa una estela

Aprèp mantuns autons
d'estudis silents del meu còr
n'en sabí pas mai !

Novembre en gris
n'ai pas ni gaug ni pena
quicòm se morís

Per l'aiga grisa
que plòu dins l'abeurador
mon rebat trebol

Sa pèl escura e cauda
Coma una nuèch d'estiu
S'estira fins a fintar l'alba
Quand son còs de cavala fèra
Tornamai s'alanda
E cava dins la prigondor de sas cambas
Un paradís d'auselaire.

Feruna

L'escalièja a plantat sas arpas de cat au mai secret de la cavilha
Lo sang perleja coma sos fruches en moissèlas
A mon espatla una branca d'euse a traçat tres fials de vermelh
Mon copet es caud e mois qu'ai montat lèu lo vialet
E lo bois freta sa rama de fuelhas cròias a mas ancas que
s'estrementisson

Trepegi ont a furnejat lo singlar
Per saufinar l'argila mosta e lo calquièr trucat e lo ferum mesclats
A la meuna
Lo vent de davalada a desrabat mon arma
Lo cèl a pres mon cap tot

Nueitius

IX

Pastilhas de caramèu
 de péber de badiana
 ajocadas au cèu
 de sons uelhs claus
 efelidas iliacas
 que las esperuqui
 sas ledonas litoraus
 pepitas de miugranas
 a punhs a pechics
 e shucadas abarrejadas
 au long de las ròcas
 de las plajas semiadas
 d'arrebòts de coscolhas
 e brigalhs de naufragis
 boca hamiosa esbarrida
 per la tusta de gorbet
 espartida en pulpas salias
 sudor de mèu
 dab auloradas de safran
 que cor ua cordilhada de baisars
 ua hartèra de miardisas
 òr qu'ei lo somespant
 d'ua lama qui trenca
 ma lenga
 e tota paraula
 que s'inonda de sang negra
 puish que s'en.honsa
 en aquesta nueit
 shens lua.

Retortelh qu'ei ací
que haram un
enqüèra au plec
deu cobde de l'aiga
quan los òmis
e alucaràn huecs
passada miejanueit
e que tota la mar grana
que'ns prestarà lo son alet
a l'estuari
las andadas
los embrums arretrobats
e lo vent de capvath
que tas boclas entorteligan
au ras deu tronc de lenha flotada
quimèra escapada
deus perhons
deu quitran
e puish aquí bèc
ajucats sus l'espatla deu sable
los ausèths pescadors
monhòcs de plumas acoconats
l'uelh sus nosta envolada
tot aquò que dança
dens ma shaliva mas larmas
tot aquò que dança
dens la nueit
que dança a l'entorn d'un huec
de brancas arrosinosas
on brutlan los dromirs

Deijà me dòl lo febrìer
Lo mes d'alanç, lo mes de mai
Dins permenada de la prima
Dins la tombada del temps

Deijà lo febrìer me fissa
Amb sons bingaus tot esventats
Prumièr, lo mes desirança
Que las brancas se fan de nòu

Tu febrìer lo capial de l'annada
Ciprièrs eternaus dins la fèsta del lièch
Totjorn que la lunada estada aquí per tu
Febrièr, nèbla nauta d'ofèrta

Lo joen nictalòpe

Las honts s'i pòden arrepausar
 Que'u saben plan e qu'ac sap
 Lo gojat tan negre a maugrat deus sorelhs
 Qui rotlan dens son còs de penents es-hlorits
 Au ras de las sèuvas torradas
 Los ausèths que causín de s'estar en dehòra
 Tà tostemp lo véder s'eslissar
 Enter las particulas de pluja e d'aire blu
 Que'u segueishen e que susvelhan sos uèlhs
 Lo ritme deu son pas e son cap se's lhevát
 Ou'aparan sos saunèis matièrs
 e pagèran lo gost erbassièr de la mòrt
 sus las cuèishas chivalencas qui copan l'arriu
 Lo vent apelha lo joen nictalòpe qui passa
 Au bèth mièi de l'estiu

Ua nuèit

Las gorgas neras deu gave
 Bufan ua brisa longarega
 Qui pesa sus la vath en darrèr
 La nòsta amna jos la pèth
 Puji forçant l'aire de veire
 Tan frebassuda dens lo mescladís shord
 De mossas e pèiras encara geladas
 Vòli complir la sobra deu camin

Vaquí la doçor brisadissa de las vòstas aulors
 E quauqu'uns en quauque endreit
 Me balharatz un espiar
 Quan m'encamarèi la linha

Apasimada per la nuèit
 Portada per sa claror
 Espèri qu'au demièi de vosautes
 Destriarèi lo joen nictalòpe
 Qu'endevinèi luènh alhors
 Escur e mut
 Un ausèth blu pagerava
 Lo gost erbassièr de la mòrt
 Sus sas cuèishas chivalencas
 Qui copavan l'arriu, abaish
 Au bèth mièi de l'estiu
 On subervivèm

Dinc au verd

L'abotiment deu verd

Que corroi hens la devarada
La lor devarada
Enter d'arbres grans

N'i a pas qu'ua

Dinc au verd conflats d'aiga
Lusent espés hred
Lo men buf d'acèr
E mas particulas
Se son mesclats
A totas las particulas
De cap enlà
Hregan l'alabrena
Totun que n'i a pas que deu vuèit

Nosautres a còps

Hens l'eslambrenc deu saunèi

Sonque abaish la fòrça de l'arriu
Tostemps que hè lo negre e lo verd

Qu'ensajèi de'm sauvar
Cercant aqueth lòc
On s'estanca l'espiar de las bèstias
Gaitèi de luènh lor arrepaus
En de batles que tracèi
Trajectòrias infidèlas
E que'm tornèi córrer
Resistent a la nuèit de las honts
Huejent las montruosas aledas
Deus somicants

Que m'esperrequèi lo còs
A maugrat de son armada de muscles e de venas
Entà sortir deu men hòra-lòc
E sonque pareishi avançar
A tot doç enter vosautres tots

Mentre que corri
Contra la gauba nera
Qui'm barra lo còth

john foglietti&associats

rebalaies

La dotz

Cadun seguissèm lo nòstre camin de fuèlhas mòrtas
Als pòts una èrba, un oblit
Cargats de sòmis delà de l'aiga
Flaçada de nuèits confidas d'estelam.

Volam sus tèrra, los pès descauces
Vòra del riu ont s'atuda lo fòc dels incendis
Rebalaires de lum nòstre rebat s'aluca
Puèi ombras sèm tornar.

Suls camins fresques de fuèlhas moissas
Sèm ferum sabèm pas quales sèm
Bolegam leugièrs trigossam pel sòl
Los uèlhs dubèrts a las estelas.

Conscients sonque del prigond de la nuèit
Del sornum que nos illumina
Del silenci que nos ensordís
Bracejam de mila braces.

Apelam de mila voses
Muts e desmembrats que sèm
Esperam de mila còrs
Descorats que sèm.

Aimam mai cada còp que l'Amor se pèrd
Dins la densitat cruissenta del folhum
Dins lo remenadís de las bèstias fèras
Que lepan carn e òsses per traucs e per bauces.

Al fons dels bartasses ont lusís
Lo diamant negre dels uèlhs,

Seguissèm lo nòstre dralhòl de ruscas e de fustas,
De matas plenas d'espaurugals,

E torna sordre l'aiga
De la dotz que tot s'i acaba.

febrèr de 2007

Traversada

(Tròç)

Viatge
dins l'anar de ma paraula

Me mena
del costat dels vius

Vòli dire
del costat d'aqueles
que lor vèrbe es energia

Als mots
que los cèrqui a las sorgas
de l'òme repatiat

se mèsclan
colèras e mai revòltas

que lors cridals entretustan
d'armonicas fugidissas

*

E coma puèi vivon los òmes ?

De cap a quina astrada
butan atal
lors passes de rescondons ?

Cristals de las originas
sauladís de l'enfança
tot çò brigalhat
a las quitas mòlas
de l'eveniment

çò desbrenat
dinc'a-n-aquela posca
d'ombras e mai de fuòc

que farà'n tralh
a l'entorn de lor obrar.

*

Tremòla encara
lo passat que s'en destacan

Tremòla
dels bandiments
de las guèrras
dels dòls
que nafrèron
los que los vegèron nàisser

De la punhor de sas espinas
nafra encara
lor present.

*

Nos cal ajúnher, ajúnher còp sec
lo resal qu'avida
d'esperança la tèrra

Aculir
sas aigas nòvas
montadas dels quites poses
de la consciéncia

Cavar, traucar aquel sòl
fendasclat de mesprètz.

*

Atrapar amb las doás mans
los mots quand gisclaràn
tots d'argent
del briu meteis de la lenga
raï

Los apariar sus la pagina
un per un
coma òm apària coma cal los invitats
per una taulada de fèsta
raï

Sonca que cal sustot
pegar l'aurelha
contra lo còr del monde
per tal de n'endevenir
l'inausible batèc.

Traversada

Dins un ser de pluèja
travèrsi la forèst :
lo nòstre amor -e nòstras traças-
son de remòrs a de bon foraviats
dins nòstras consciéncias separadas.

Las fuèlhas,
que finisson amb lo vent,
pòrtan la puntuacion alongada
d'una convèrsa delembrada.

Pr'aquò,
las bèstias perdudas,
las ancas que s'i tròba la tèrra,
i a pas una causa que remeti pas.

Lo silenci es la limita
dels mots que demòran.
Las letras i an gardat los gèstes
de los que -sens se veire-
an pas res a se perdonar.

Vau abandonar
lo front d'aquela nuèit
que lo temps i auria degut morir
per aquels imatges blancs,
tot a l'entorn dels mots.

La direccion de la lèbre

" plan mai que los òmes las lèbres sabon
qu'es important d'aver una direccion "
Joseph Beuys

Sortir
dels esclaiратges mai simples
dels jorns
sus las gautas

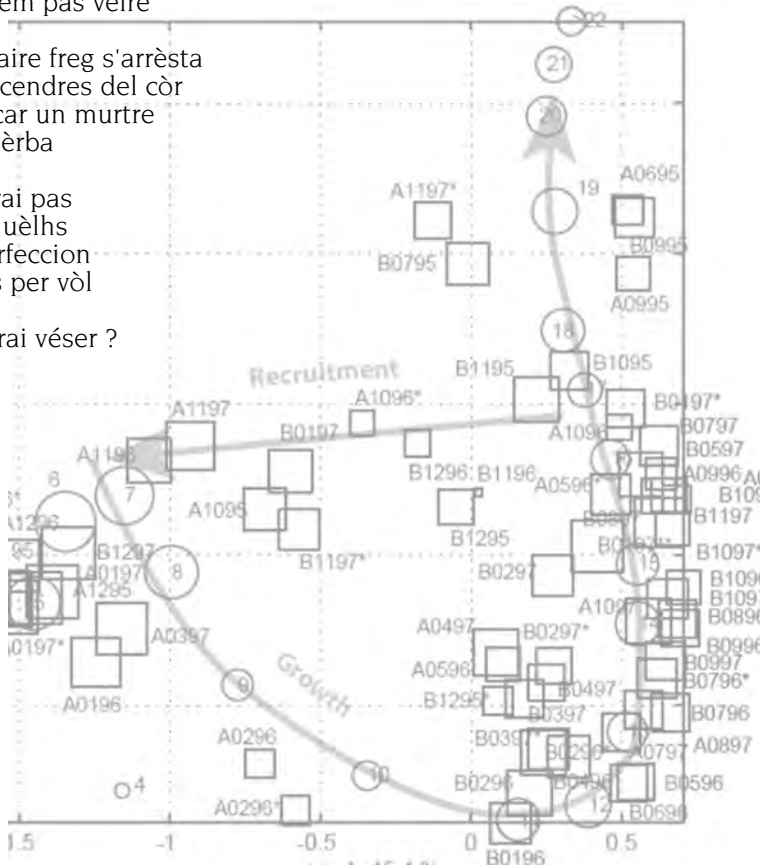
De noms d'aigas
e de tèrras
amb mon fusilh,
caras de Carn-Avals

Tot avança
amb d'autres paraulas
cap a d'oficis
que podèm pas veire

quand l'aire freg s'arrèsta
dins las cendres del còr
per marcar un murtre
gravat d'èrba

Te gaitarai pas
amb los uèlhs
de ta perfeccion
arrestats per vòl

Te tornarai véser ?

Lo camin del paradís

Aquel jorn d'un passat oblidat, sus una tèrra de vent, los dròlles bolegaires s'encaminan sus la dralha de la vida. Lo primièr, pels negres, uèlhs corpatassièrs e la boca a mitat barrada, traça lo camin davans la còla sieuna d'amics. Dins son esquina, un pichòt, galhardàs coma un òme, testard coma un ròc, agacha lo monde ambe l'aire de comprene tot sensa ren dire. Los autres, de trace en trace, un manit, un bèl, un pichòt, un ros... seguisson amb tot lo còr que cal per dintrar dins lo buf de l'eternitat. Aquela tropelada, de joventut, de rires e de jòia, s'encamina per lo pus polit dels viatges, aquel de l'esper, aquel de la vida, ja mòrts. Son pas que de trèvas.

Traças dins la nèu

Caminarem dapasset
per una tèrra de malcòr
la mòrt dins nòstres passes
companha intima e fisèla

Desliurats de tot pes
dins la tèrra pegosa
nòstre anar serà leugièr
Ensajarem d'agandir un orizont
sens relambi escafat e remandat

Serem floquets de nèu
revolumant dins la temporada
Serem flors geladas
a l'amagat sota la nèu

Negra o roja la pèira
còsses desmargats
dins lo trebolar del nòstre cap
preson blanca qu'engàbia tot pantais

L'òme ven tant linde
que l'aiga dins lo rèc
freja e transparenta
absenta

Dins la nèu nòstres passes se pèdon
atapats de contunh
per molonadas d'emprentas
que s'embevon dins l'oblit

La nèbla cobrís la sòla
pèiras rojas e negras
país de nòstra solesa

Trapar lo pausador, lo jaç
que nos podrà assostar un moment
Trapar la man, la pèu, lo còs
que nos podrà portar solaç

Caminarem dins lo temps calhat d'esper
de morre bordon, amb dins la boca
lo gost amar de la bauca
que machugarem per se gardar vius

Dins la nèu, s'escafan pauc a pauc
nòstras darrièras peadas ...

Tròces de luòcs

Çò de l'Aleman

fialats tenduts a la nívól ont penja encara qualqua trèva, gravas e pèiras amolonadas, pintradas, marcan la grèva ont t'encalères. aquò's un jorn de mar apasimada, los gabians vòlan bas, a tocar l'aiga. dins lo pichòt ostal de bescaire -pòsses, ciment, bocins de plastic- qualque quasèrn mièg abandonat clau de dessenh de dròlles, de poèmas, mots esmoguts, istòrias a bocinons, talhons de vidas, pregairas. dos vièlhs qu'aquí semblan far la garda nos contan un pauc de ta vida estranha. se trufan un brieu -iba desnudo, en invierno también- , puèi nos dison lo chapapote, lo jorn que s'en anèt l'Aleman, e sabem pas pus tròp s'al canton dels uèlhs son de larmas de colèra, de rire o de tristessa. sul quasèrn i marquèri pas res, l'èr sentissiá a fum d'incèndis. en me virar, agachèri tota una estona los passes negres qu'aviá daissat sul ciment.

Agere

l'acardeon sansonha lo ritme fals dels jorns, sus la paret d'aranhas fialavan, e defòra, s'atissavan los ròcs, pels penjals, a téner l'encontrada. cafeton negre de fumses -elbés, carbonalha, kerozèn- los uèlhs ne ploravan. nuèch venguda aluquèron la lampa coca-cola, dancèrem. lo lum donava a liuces, roge sus verd, lo generator tambornava, viràvem jos la lampa. qualqua frucha dins un descon, m'enfonsèri los dets dins una manga tròp madura. ne lèqui lo suc, còs e còr pegats sus aquest'ara.

αγιος quicòm

estabosida balandra en tèrra estranha, raca madura pel sòl. tremola de bada lo balanç de la saula, parauleja e s'escauma la madòna - tringa-tranga de plastic benesit - dins l'escur de la glèisa pichona. i vesem pas res, *ανάβουμε τα φώτα*. a bèlis paucs dins lo mostièr, una morga sa carn desgruna jos la fauda. e la mar polsa.

Pas tant fòrt

Pichon, li an dich " ti cau saupre cen que dies denant d'o dire. "
O s'es cresut.

Mas coma si cresia finda de ne'n saupre pron, diïa totun.

" *Que sais-je ?* " li an emparat, " *ce qui se conçoit bien* " e tant e pi mai.

En creissent, tant si pòu que n'augue capit quauquaren.

Emb aquò si taise.

john foel light & associates

germanor

"Variacions sobre un ostinato"

Franck Avoglio era al mateix temps un dels reis de la prostitució de Nova York, un banquer molt respectable - el banc, és normal, no portava el seu nom, però ell n'era l'animador - i un extraordinari organista. A més de setanta anys, el seu únic desig era ser sempre el primer. S'havia afirmat, en la seva lluita contra els que ell anomenava amb molt menyspreu: "els altres", és a dir, els qui volien posar el nas als afers de la prostitució, molt dur, cruel, implacable, definitiu per a molts. Era també intel·ligent. Volia ser el primer i li bastava que "els altres" ho reconeguessin, donant-li una part dels beneficis, i, en compensació els deixava lliures d'organitzar com ho volien fer. El diner per a ell no era un problema. Sabia que alguns no li donaven el convingut. Però si eren raonables no deia res. El que no podia suportar era que no s'admetés, en la més petita proporció, la seva autoritat. "Els altres", almenys els qui podien respondre a la seva intel·ligència per una altra intel·ligència, generalment més joves, admetien fàcilment aquesta llibertat vigilada que els permetia riquesa i tanquil·litat. Perquè, finalment el paper de Franck era quasi el de *pater familias*, de conciliador, de jutge. I el que no suportava era la no acceptació dels seus judicis, quasi sempre mortals. Tenia una xarxa d'ajudants extraordinàriament organitzada. Res no se li podia escapar. Rebia poc directament. Els membres de l'organització que anaven a veure en Franck o eren íntims, o administratius, o llavors jamai tornaven a veure el cel de la ciutat. Es deia que Franck mateix liquidava els pocs recalci-trants que trobava en el seu camí. De la seva vida personal no es sabia pràcticament res. Tenia un fill, director general del Banc de Panamà, era el nom de l'establiment. Si tenia muller, amigues, ningú ho volia saber puix que en Franck Avoglio deixava suposar que era secret seu. Dels afers del banc res es coneixia tampoc. El Comitè de Vigilància de les Entitats Bancàries de Washington el considerava com un dels millors bancs de Nova York, un dels que tenia els comptes més regulars. I això era el més important. Tenia moltes relacions polítiques, nacionals com locals, però aquestes relacions no eren ni amicals ni econòmiques; en poques paraules es feien a manera de poder trobar una ajuda mútua, sens comprometre ni els uns ni l'altre.

Però el que posava totalment a part Franck Avoglio era el seu gust per l'orgue. De la seva infància -de la qual jamai parlava- dins el barri de Mulberry Street recordava únicament la descoberta de l'harmòniu del pare Ramírez, un mexicà que havia acceptat un ministeri al barri on tots els preachers desaparegueren; tanta delinqüència hi havia i també impossi-

bilitat de comunicar. El pare era considerat com del barri perquè sempre era disponible. Jamai parlava moral, i, a l'església s'acontentava de dir missa i la seva prèdica era unes paraules molt simples, comentari ràpid de l'evangeli del diumenge. El jove Franck, cada vegada s'apropava més a l'harmònim. Observava el pare, que passava molt temps, fora del culte, tocant. Un dia demanà a Franck si volia provar. Anà més lluny l'amistat. El pare Ramírez era un bon músic. Tocava l'harmònim però era organista. La seva família,afortunada, allà, a Mèxic, li havia fet rebre lliçons dels millors professors del país. Les circumstàncies volgueren que ell vingués aquí, a Nova York per viure amb els pobres. El jove Franck li deia sempre: "Pare, quan tingui diners li compro un orgue." Jamai el pare tingué la possibilitat de veure l'orgue que comprà realment Franck Avoglio. El matà un jove que no tenia quinze anys, per robar-li els pocs sous que venia de recollir de l'únic tronc de les almoines que hi havia a l'església. Franck, que arreglava quelcom darrera l'harmònim, no tingué temps de reaccionar. L'endemà el lladre era trobat mort al carrer. Fou el primer assassinat de Franck Avoglio.

Tenia moltes facilitats per a la música. Tenia també moltes facilitats amb les dones. Ràpidament es tornà un macarró important. Com es pot pensar, freqüentava els bars, les sales de jazz com per exemple el Blue Note, o Sweet Basil, i pogué tenir contactes amb organistes com Wild Bill Davies i Milt Bruckner, que li deixaven, a vegades llur plaça dins l'orquestra. Però el que l'interessava era l'orgue clàssic, el gran orgue. Ara no tenia més necessitat de vigilar les seves mullers. D'altres ho feien per a ell. El diner que arribava li permetia de fer moltes coses com per exemple comprar un orgue per a la petita església de San Nicolau. O un altre que posà al seu pis del Soho. Sens que ningú ho sapigués, un professor li donava lliçons. La seva cultura musical i de coneixença de l'instrument era important. Una nit anà a un concert que fou per a ell el moment més determinant de la seva vida. Un francès, Jean-Jacques Grünwald, donava un programa, únicament de música francesa. Ell, amb el seu professor, havia treballat essencialment Bach, Buxtehude, els clàssics més coneguts. Ara es trobava en contacte amb Couperin, Vienne, Titelouze, Grigny... Fou com un amor sobtat. Anà, al final del concert, a trobar J.J. Grünwald. Res no resistia a Franck Avoglio. El francès fou subjugat. Sopà amb ell, i l'endemà un cotxe anà a buscar-lo a l'hotel per portar-lo al pis que tenia en una antiga fàbrica, 112 Prince Street. Grünwald digué a Franck, per la seva gran sorpresa, que era també arquitecte i que el seu pis era edificat en una de les estructures més importants al món de construccions de ferro colat. Els dos homes discutiren molt. El francès acceptà d'oïr l'americà sobre el seu petit orgue i es quedà estupefacte pel seu talent. Ho digué a Franck,

que immediatament li proposà de quedar-se aquí, el temps que volgués, al preu que volgués per donar-li lliçons i fer-li conèixer la música francesa d'orgue que l'havia entusiasmat. Grünenwald no s'estranyà de la proposició. Sabia com reaccionaven els americans rics, amb molta ingenuïtat, segurs d'ells mateixos, però no podia acceptar car tenia compromesos amb la Schola Cantorum de París on era professor. Li indicà, aquí, a Nova York, un professor molt conegut, especialista d'aquesta música. A penes li havia donat el seu nom i el seu telèfon, que Franck ja ordenava al seu secretari de contactar-lo. Li parlà també de la seva casa de Manhattan, sí, una casa, una veritable casa al mateix centre de la ciutat, on havia previst de fer instal·lar un gran orgue, però no un orgue recent, si era possible un Cavaillé-Coll. Demanà a J.J.Grünenwald si volia ajudar-lo, allà a França. No hi havia cap restricció de pressupost. El francès encara una vegada no s'estranyà i acceptà de posar-se en contacte amb els especialistes francesos.

Els anys que seguiren foren encara més benèfics per les activitats de Franck Avoglio. Tingué el seu Cavaillé-Coll i anà diverses vegades a treballar a París, a la Schola Cantorum. Els joves estudiants es quedaven estranyats de veure la simplicitat d'aquest home que ells trobaven molt vell que acceptava les remarques amb humilitat, sens molèstia, i que tenia tant de talent. Després de la classe, un xofer amb un Rolls l'esperava.

Avui era cansat. Tenia de rebre un altre Franck que desde feia cinc anys considerava com un dels seus successors possibles. En l'activitat de la prostitució únicament. La banca era el seu fill Sim. Havia exigít que s'ocupés solament de la banca, de l'activitat regular. Però el jove Franck -tenia més de quaranta anys- el preocupava. No sabia per què avui parlarien d'una cosa que jamai havia evocat fins ara, la seva jubilació. Li mancava abans un o dos elements, però en tenia de parlar. Una trucada llarga el deixà encara més preocupat. Demanà de fer entrar Franck Palacio. Es posà a l'orgue i, com si es tractés d'una cerimònia, començà a tocar.

Franck P. -tothom aquí l'anomenava així- entrà i sabia el que tenia de fer. Seure i escoltar. Perquè és el que tenien de fer tots els col·laboradors. Havia après a reconèixer les peces favorites de Franck Avoglio. No tingué cap problema per saber que es tractava d'una música de Liszt, una de les poques obres no franceses que tocava Franck: Variacions sobre un ostinato. Obra de Liszt, sí, però en realitat variacions sobre una cantata de Bach, *Cantata Weinen Klagen*. Quan s'acabés la peça no tindria necessitat de dir res. Franck Avoglio sabia que els seus íntims -i ell n'era un- coneixien de memòria aquestes variacions. Jamai s'arrestava abans d'acabar una peça. Avui, d'una

manera una mica abrupta, aixecà les mans i els peus del teclat i dels pedals del Cavaillé-Coll. La frase musical es quedà en l'aire immòbil.

-Coneixes l'interior d'un bufet d'orgue? Vine.

Sens esperar la resposta entrenà el seu acompanyant darrera l'instrument. Entraren per una porta dins l'imponent Cavaillé-Coll. Era molt impressionant l'interior d'un orgue. Un llarg corredor bastant estret seguia les línies corbes de l'instrument. Hi havia una sensació de fredor, quasi de mort ja que aquí tot era simètric: les articulacions de les baquetes, els canons. O més aviat la part posterior dels canons. No hi havia cap traça de pols, de vida, en un mot. S'hi trobava també, imatge quasi surrealista, una cadira solitària amb manilles agafades.

-Veus aquí una cosa que molt poca gent coneix. El revers de la música. I, pertant, tot passa aquí. Dins el secret i la nit, car la llum que hem encesa és sempre apagada. Aquí tot és nou; aquesta esplèndida restauració l'han feta dos germans, factors d'orgue de la ciutat francesa de Pau, que són quasi els únics a poder restaurar conservant un mecanisme tot de fusta. És màgic, no?... Aquí és el domini del so. I també la meva cambra de tortura.

Hi hagué un llarg silenci. Franck Palacio no havia entès el que volia dir el vell home, però no digué res perquè sabia que anava a continuar.

- Sí, en el sentit estricte de la paraula. Quan tinc un problema amb un col.laborador, tinc coses a demanar-li, i sé que em respondrà amb mentides, el poso aquí sobre aquesta cadira, en l'obscuritat. Tanco. Escullo la partitura que convé i començo. Generalment a la fi de la peça em diu el que vull saber. No pots imaginar el que poden representar els sons que surten dels cent-trenta canons d'aquest orgue. He estudiat molt i sé, ara exactament, quines són les músiques que fan més parlar. Són quasi totes músiques franceses. No pots saber com Cèsar Franck -sí, encara un Franck!- m'ha ajudat. És veritat que treballà molt amb Cavaillé-Coll i que sabia molt bé utilitzar aquesta extraordinària màquina. Quan vull confessions ràpides potser incompletes m'acontento d'un dels tres corals de 1890, el número 1 per als sentimentals i tendres, el 2 per als més turmentats, i el 3 per als meditatis, intel.lectuals. No sé quin et convindria a tu... Hi ha encara François Couperin deliciosament líric a vegades, auster també d'una construcció implacable que t'enrosca el cap i el cervell. No pots imaginar... L'*Ofertori Sobre els Grans Jocs*, amb les seves 183 mesures, és una mina on pots poar, amb precaucions, és veritat, perquè aquí el so és al límit del mortal... Ah, pots pensar que he estudiat també les peces que poden matar.

Hi hagué un silenci. Franck Avoglio obrí la porta sobre l'exterior, apagà i digué :

- Passa... Sí, n'he trobat dues, una expeditiva, o quasi; és la que tothom coneix aquí *Variacions sobre un ostinato* de Liszt, de la cantata *Weinen Klagen*. Però n'hi ha una altra... una altra que deixa que es vegi la mort apropant-se, triomfant com un aigüat... Encara de Cèsar Franck la *Gran Peça Simfònica* de 1862. Anem ara.

Quan arribaren a l'habitació els esperaven dos homes. Sens cap mot s'apoderaren de Franck P., que no digué res. Havia jugat i perdut. Tingué el temps de veure la partitura sobre l'orgue: *Gran Peça Simfònica*, per Cèsar Franck, Henschel, editor.

Tindràs fred
i els veuràs acomiadant-se dels dies
alegrement, aquells feliços dies de nissaga,
de vent amb fulles grogues
i d'aquella tendresa cadàver al moll de l'os.
Tindràs el fred propi
i veuràs com obren la terra
i veuràs la terra a destralades
claudicants d'un sol pit,
com t'estimo pendent, inacabat.

Pier Paolo Pasolini, poëta

I celebracions da i trenta anhs da la mòrt de Pier Paolo Pasolini pareissen pas fenir, lo poëta nos contunha a persecotar, ren coma una ombra de l'esperit que vòl i poëtas mòrts dedins l'aire sacrat de la literatura, mas coma figura viventa que contunha a sopatar i consciéncias. Da octobre 2005 sus lo magazin dels libres *Tuttolibri* de *La Stampa* lo numer 2 salhit lo 8 de noembre 1975 entemena abó l'entervista facha da Furio Colombo per *La Stampa* e filmada per la *New York Review of Books*, quarques ores drant la mòrt, arrubaa a l'auga dal 2 de novembre. Es dernieres paraules : " Faguetz atencion : l'enfèrn es un camin que monta da vos. "

La Repubblica de dissande 13 genièr 2007 a una testimoniança de Claudia Mori e autres testimònis que parlan d'un projet d'un film abó lo chanteire pòp Adriano Celentano. I dui artistas se èren rescontrats mai que un vòt, a Milan entre lo 1959 e lo 1960. Dins una sintonia d'intents. Lo tèma dal film fai riferiment a la chançon ecologista *Il ragazzo della via Gluck*, periferia milanesa : la societat industrial que avança, la vila que se eslargia coma un polipe vèrs i prats, la disgregacion de 'na cultura païsana. Dins l'article interven Graziella Charcosi, eredeira de i escrichs de Pasolini, que remarca que degun papièr va a testimoniança d'aquel projet.

Una outra testimoniança que la batalha dal poëta èra una batalha d'avant-gàrdia contra la societat capitalista e industrial que, devorant tot, fenís de devorar tota una societat, tota la tèrra. Un tèma que de mai en mai se enraïçarà dedins la carn dal poëta en lo preparant al martiri.

Dins *La Repubblica* dal dimenja 3 de setembre 2006 van a paréisser de tròces de una entervista a Pier Paolo Pasolini facha sus lo set dal film " Salò " dal jornalista Gideon Bachman. Era lo 1975, un pauc apreís lo regista venarè a mancar, drant que lo film fuguèsse fenit. D'aquela entervista es naissut un documentari que Giuseppe Bertolucci a presentat al festival de Venécia 2006 : *Pasolini prossimo nostro*.

Mas aqueste es pas mec lo solet film fach sus Pasolini, per i trenta anhs da sa mòrt. Un baron i jornais ne an parlat. A les testimoniances ja pareissues se van jontar d'autres travalhs. Un es dal sieu regista-ajutant, Carlo di Carlo : 68 *Pier Paolo Pasolini : cultura e società*. Ara se van a ajuntar un DVD fach da Mario Sesti e Matteo Cerami, *La voce di Pasolini*, publicat per Feltrinelli. Una outra entervista facha da Giuseppe Cordillo ental 69 a New York, libre e CD da lo titol *Pasolini rilegge Pasolini*, es pareissua per l'editor Archinto. Creso pas de li aguer nomi-

nats tuchi. Mas talament son i testimoniances e i pàgines que an parlat dal poëta e de l'artista friolan ai trenta anhs da la mòrt que nos laissa una ereditat imparabla. Se la derniera entrevista es presentaa da Bertolucci es lo testament de un òme restat solet a combate contra lo poder, sa vita se vai a compir en una ascension al cèl de un poëta, contra man.

Un òme eticament, biologicament, naturalament poëta.

Dins l'entrevista facha da Cordillo a New York, Pasolini conta que lo primièr vòt que a vist nàisser la poèsia, es quora sa maire a escrich per n-el, a escrich per lo poëta minà, un sonet : aquò es arrubat al temps de l'escòla elementar. Aquí a capit que la poèsia èra ren un acadiment *interstellar* -paraules sies- , mas un prodòt artisanal, e son aqueli i anhs que Pasolini se gropà a sa maire e a la campanha. Aquí i a decò lo començament de la vita poètica dins un monde ente tot es ierofania. Es dedins i anhs de l'escòla que la paraula deven magica, e chasque poëta lesut duèrb un novèl monde. Pus tard, Pier Paolo Pasolini conta que es la poèsia de Rimbaud e la poèsia simbolista, e *Il Sentimento del Tempo* de Ungaretti que lo an fach devenir antifascista. Eren i anhs 1936-37, aquí l'adesion al Partito d'Azione, e son aquei i anhs de Casarsa, de la partença dal fraire per la montanha friolana per anar a combate abò la resistença. E son i anhs de la descoberta dal dialecte. De la lenga friolana. Quora de vòt lo poëta capís que aquela lenga es 'na lenga que es facha per escriure. E aquí Pier Paolo Pasolini parla de la peculiaritat dal friolan, e noma Valéry : " *Une hésitation prolongée entre les sens et le son.* " Lo friolan èra just aquò : " *Una lingua della poesia che si rendeva cosciente a se stessa* ", paraules dal poëta, que adòvra lo fùrlan per rasons purament estétiques, ren alora una lenga realistica.

Alora nos disèm una lenga ierofanica, una lenga que aparteniá a aquel monde pre-industrial ente i paures, e aquí chal solinhar la paraula " paures ", vivián 'na dimension relijiosa. E es pròpi dins aquel contèxte miracolós que, da la lobbia dal casal de la maire, a Casarsa, Pier Paolo Pasolini sent prononciar dins la cort la paraula *rosada* (Valades occitanes d'Italia : *rosaa* : *serena* , Trésor : *rosada*, Alibert : *rosada*, catalan : *rosada*, francés : *rosée*, italian : *rugiada*). Mas pareis aquí, mai que una paraula, una metafòra universal que va a aigar lo poëta, un veri batiatge de lenga, l'aiga transsubstancial, coma dire aquela paraula que nos ven salvar la vita. Da aquesta paraula naissarà lo primier libret *Poesie a Casarsa*, estampat a pagament a Bolonha dins lo 1942. E apreís, en lo 1953, naissarà *La Meglio Gioventù*, aquí trobarem Pèire Vidal, lo poëta correspondent a l'idèia romantica e linguistica, que marcarà l'epigrafe abò los

vèrs famós : *Ab l'alen tir vas me l'aire / Qu'eu sent venir de Proensa : / Tot quant es de lai m'agensa.*

Après vint e passa anhs lo cicle furlan complet sarà editat per Einaudi en *La Nuova Gioventù* que compren i primes poèsies escrites dins i anhs quaranta e la seconda forma de *La Meglio Gioventù*, rescritura facha dins lo 1974, enfin les ultimes poèsies que comencen en furlan e quiten en italian. Un anh drant la mòrt. Dins aquel meme temps, Pèire Bec es apassionat d'aquela poèsia, dalonh, mas daprès farà una triada dal libre e una revirada en occitan de *La Nuova Gioventù*, trabalh que quitarà a l'anonci de la mòrt dal poèta.

Da i vèrs de Pèire Vidal, aquel peregrin d'amor, simbol europeen d'aquel temps que da Tolosa a l'Engueltèrra e l'Espanha finde a l'Ungueria, Malta, encara, e dins lo bas Piemont, lo Montferrat, es probabilmènt passat decò dal Chastel di Marques de Salusses. La vila rica de testimoniances istoriques es ara au mitan dal confinh linguistic entre l'occitan e lo piemontés.

Tròp de causes son chambiaas en Italia, França e Europa e encara mai dedins les Valades Occitanes d'Italia, da aquel 1975. Mas se anem a relèser aquel libre, trobem dedins la sintèsi, l'essença de 'na vita e lo sieu testament. Da i romans a i poèsies en italian, a i escrichs de critica leterària, ai articles sus i jornais e ai sieus films, que chanjaven li costums de las gents, creso que es aquí dedins, dedins *La Nuova Gioventù*, en quatre rigues al chavon dal libre, que trobem lo *Tetro entusiasmo* . *Appunto per una poesia in terrone* (en italian) :

" *Così non si può più andare avanti.*
Perché avete lasciato che i nostri figli fossero educati dai borghesi ?
Peché avete permesso che le nostre case fossero costruite dai borghesi ?
Perché avete tollerato che le nostre anime fossero tentate dai borghesi?
Perché avete protestato solo a parole mentre pian piano la nostra cultura si andava trasformando in una cultura borghese ?

Ara que avèm drant, tuchi i jorns, la situacion tragica d'un país totalment a la deriva, aquò me fai repilhar sovent en mans aquest libre.

Alora me demando se pus encara uei que ièr, la batalha dal poèta es aquela de se batre restant fèrm dedins sa tèrra. Fuèlha d'èrba, dedins un pichòt prat, au mitan dal monde. Pacificament e biologicament, normalment, contra lo monde. Lo poèta solet, perdut dins sa tèrra, pòl ren per fermar la derutta dal planeta que crèba, mas uèi, pus que ièr, es dedins aqueis prats que se pòl salvar la poèsia, arrestar la folia que destruis lo monde.

" Dins 'quel miralh Casarsa

-com los prats de rosada-

. del temps ancian tremola.
. Ailà vivi de dòl,
. dròlle del luènh pecat,

d'un rire sens condrt.
O mainadòt, serena,
la serada tenh l'ombra
suls murs vièlhs ; dins lo cèl
la lutz esbalausís. "

(in P.P. Pasolini, *La Nòva Joventut*, poèsias friolanas (1941-1974), causidas e reviradas per Pèire Bec.)

claudio salvagno

Antonin Perbòsc, *Contes atal*, Letras d'òc, 2006

Cal mercejar Joan Eygun e Josiana Bru de nos balhar un autre tròç de l'òbra de Perbòsc, un ramèl gaujós e calhòl. Me lo gostèri coma una copa ufanosa comola d'un vin requist. Tornar encontrar lo Perbòsc dels *Fablèls* e de *Psòfòs* es mai qu'un plaser.

Se tòrna trapar dins aquels poèmas la precision diabolica del lengatge de Perbòsc. Plan segur, es pas lo lengatge del poèta romantic plangeire e lanhaire. Es lo parlar del còsmòs coma l'aviá plan vist lo Felís Castan. Arrapat a la tèrra, pas coma un passeïsta caluc mas coma lo que ne sap lo trabalh e los fruches. Tèrra punt de partença per afrontar e agachar lo monde tot. Tèrra calhòla tanben, sòcle de sapiença pas jamai demeseire, la vida tota mas en primièr la reconquista de la lenga. Pas abastardida, comola de sens novèls, trapada dins las situacions, per la daissar als que vendràn. Perbòsc foguèt tanben un etnòlòg de la lenga. Sabi pas s'aquel concepte existís. Se non lo caldrà fargar. Benlèu.

Perbòsc escriu una lenga druda. Una lenga de nauta precision. I a pas un mot que siá pas a sa plaça.

Las exigéncias del Perbòsc son las mai nautas. Sa poèsia es tota dedicada a la lenga e al monde. Dedicada als ligams entre l'òme e l'univèrs del punt de vista de la cultura occitana. Es pas una poèsia de grata-monilh e de lagrimejaire, qu'es l'esséncia de la poèsia francimanda, es a l'opausat d'aquò. Pasmens la poèsia de Perbòsc es una poèsia personala. Es un òme dreit qu'exprima la destinada d'un pòble a través sos ligams amb la tèrra, los aucèls, lo cèl, l'univèrs tot. Es una causida consenta que lo Perbòsc coneissiá plan la poèsia francesa de son temps.

Perbòsc èra un saberut, legissiá tot çò que s'escriviá. Pasmens sos poèmas rancejan pas jamai coma los dels letruts que s'amusan a rimar las petòfias eroticas pels amics. Amai Perbòsc mandèt sos poèmas als amics qu'èran a la guèrra per lor far oblidar los chaples. Mas Perbòsc aviá una exigéncia formala. Una vision de la lenga. Fasiá pas aquò per passar lo temps, mas per metre las paraulas en situacion coma se ditz ara. Tot lo long dels poèmas se trapa un vocabulari gaujós e pasmens juste. Pas un francisme, pas un sol. Amb una sembla-facilitat qu'amaga un trabalh d'orfèbre. Lo tèxt raja coma aiga del robinet. Vejatz:

" .....i calguèt mai d'una ora
per engrunar dels gruns gròsses als gruns menuts
lo rosari pesuc de sos pecats borruts,
per dire pam per pam quantes de còps e quora
aviá fach tasta-sal
a l'ola damnadora, "

Vau pas far un comentari del tèxt que basta sol. Demòra

pas qu'a esperar l'espelida dels autres escriches de Perbòsc e la restampada de l'òbra venguda malaisida a trobar.

sèrgi labatut

Sason novèla

Aurelià Lassaca, *Cinquena sason*, Ed. Letras d'Oc, 2006, 6 euròs.

Dins una lenga que se fa una glòria d'aver primièr cantada la femna, de li aver facha una plaça a sa mesura, se'n vei pas plan, femnas ; per una Marcèla Delpastre o una Loïsa Paulin, quantes masclases ! Las femnas, i son coma per lor absència, en objècte del tèxte fargat pel glòri masclàs mai que mai. Atal veire espelir una sason novèla amb una autora novèla, d'aquò nos'n podèm regaudir, dont mai quand dona a legir una poèsia vertadièrament feminina, que s'embarra pas dins las randuras que li son de costumias desvolgudas, mas que jòga amb aque-la mena de genre de la poèsia feminina.

Segur, a legir al brutle, auriam l'impression d'un tèxte ninòdi, per causa de sa simplicitat aparenta, sa fluiditat, mas un tèxte que jòga ambe lo romantisme mièvre : "fai freg dins mon anma / es romantic e desuet". Lo rapòrt a la sansoïna, a la canson de dròlles tanben, al monde fosc de las bèstias (ase, sèrp, parpalhòl, can, lausèrt, lops, rainals, cats, graulas e gra-paud, cocut, caval, ipocamps...), que remanda a las comptinas e a las dichas de cort d'escòla, mòstra la pichonesa, lo detalh :

*Las graulas
Se chautan del cocut
Que s'es anat pèrdre
Dins un nivòl traucat.*

Un detalh qu'es aicí transmudat en mitologia somiada. Un agach sul monde que torna bastir sa genèsa, sa genealogia, son istòria liurada per tròces. Un agach qu'ensaja de tornar de sens a las causas, amb l'entrepresa dels sòmis, que se'n sap pas se son dormidors o lucides :

*Lo fraire de Jacmelina
Aviá perdut las dents puèi lo cap. [...]
Los cats, lor disíá " Bonsoir messieurs ".
Los autres ne risián pas qu'amassa
E boca clavada
Per pas mostrar que lors dents tanben
Se degalhavan.
Aque-la metamorfòsi de las causas en mitologia passa mai*

dins la sintaxi, amb una predileccion pels viradisses semanticos dels tèxtes, e per çò que podriam dire un ais semantic, amb l'utilisacion de l'atalatge e d'autres figuras :

*Sola amb el
Sa paur
E sos joguets
Escampats pel sòl.*

Un cambiament que dona als tèxtes lor pes d'escuresina, de dolor, lor prigondor ; que ne fa de tèxtes de femna puslèu que de filha, amb un erotisme discret, que passa dins los mots, per anar qualque còp ducas a un Apocalipsi, sul mòde profetic :

*I a pas que la vièlha
E lo can
Que compreguèron
Aquela nuèch
Que la fin èra pròche.*

Demorèron muts.

Plen de trèvas passadissas e de las bèstias que rapèlan a l'existéncia, un recuèlh sarrat e dense, una dubertura sens fracàs que promet un operà de finesa.

xavier bach

Felip GARDY, *A la negada / Noyades*, adaptacion francesa de Clara Torreilles, Tolosa, Letras d'òc, 2005, 93 paginas.

Contràriament a çò que se ditz d'ara-enlà Felip Gardy es pas un poèta " dificil ", pas tant tament secretós ni mai " d'un lirisme desprovesit de tota sentimentalitat " ...

Cal tornar dire clarament -sens parlar d'embornha- que Felip Gardy es e demòra un grand poèta de l'amor e de l'ab-séncia e del cabús, a las raras del bomi de l'èsser e del non-res...

*t'ai entrevista l'auga
entre leis uelhs clars
dei primieires estelas dau jorn*

*t'ai entrevista la clartat
pas mai nusa que vestida
la clartat soleta
presenta fòrt e mòrt
e pasmens fugidissa (...)*

I a pas aquí una " tematica ", mai una experiéncia d'òme, primièira,. L'aventura poètica ambe totas sas ascèsis lengat-

gieiras fa pas qu'ordenar o esparparissar, cordurar o descordurar, bastir o desboselar en participant a un viure d'òme singularment, umilament present.

Las analisis tant bonas que siagan seràn totjorn en retard d'un torn, tant que l'òme poèta perseguirà son òbra s'endinsarà dins sa lenga e dins sa vida coma que virèsson. Lo pacte de Gardy ambe sa lenga es tanben un pacte de subrevida que cadun pòt comprehe.

la vida vertadiera

*matrassada
dessecada repetaçada*

*es la vida trissa
passada sens relambi ai sedaç
immateriaus dau temps (...)*

A la negada me mena personalament mai luènh... Pensi als mistics de la " nuèit escura " que me siaguèron secorables dins un temps de tarrible... Sabi pas se Felip Gardy los a legits, tanplan pas, se'n sarra pasmens e de pròche...

*lo temps
fugís lo temps
lo còs
dau còs se dessepara (...)*

I a tanben de reminiscéncias que son a mon vejaire mai que de joguinas poèticas... Parlar d'espiritualitat ?

la vida vertadiera

la nisada dei fuòcs imaginaris

*la vida que s'i crèma
en revolums de paurs
fins a la crotz granda
e dura
la crotz que fai lo còs
de sei brasas infinidas
quand s'i crèma
a la dolor de l'autre còs
de tant de flamadas
naissudas dau deins ennegrit de la carn
mair
e filha (...)*

Qué que ne siá, aquel recuèlh esclaira l'òbra empenada, maja, incomparable... que me'n podrai pas passar desenant.

Olivier LAMARCA, *L'amor es un orquèstra blanc que ne sòmian los gosses* (revirada francesa de Xavièr Bach) - 7 euròs.

Cal pas s'atendre aici a legir de poèsia occitana, pecaire, ni quitament de poèsia, e mai s'aquò i sembla. Los vèrses a còr de pagina son portaires de quicòm coma un destrusiment a bèl talh qu'amòda una vision ont remetes pas res ni mai degun. Demòra a cada còp sul papièr un objècte-monde dins l'evidéncia de sa (des)bastison a còps de martel. Singular. E definitiu. E que benlèu, justament, endefòra de tot çò conegut, te definís.

Joan-Francés MARIOT, *Faxes* (revirada francesa de l'autor) - 7 euròs.

A partir de la conca carbonièra de la Sala, Mariòt expandís son escriure trevaire de mondes, de lengas e d'umanitat, al briu d'aquels *Faxes* qu'aici prenon lo biais d'un cant contunhós. Escorreguda bartassièra, crosa-mots e crosa-monde. Crosa-lengas, ambe los ressons italians, castilhans, berbères e angleses que venon esperlongar lo rajòl occitan prumièr. Tot aquò jol signe màger de la frairesa e de la pluralitat. Pluralitat de biaisses, de lengas e de monde, de mondes. Crosa-vida.

Felip ANGELAU, *'Quò sentiá a cèl* (revirada francesa de Jean-Pierre Tardif) - 9 euròs

Aquò poiriá èstre un paísatge de Perigòrd a cap d'auton e de plujadas, amb aquò pas mai. Mas los uèlhs son los de quauqu'un de nascut a Boulogne-Billancourt. Los fraisses e las romècs amòdan de longa las insurgidas. Dins lo vent dels bòsques, de las gresas e de las tèrras nautas, aquò's lo còr nhacat d'un poèta-singlar revoltat que s'ausís. E la lenga-languina marmulhada a bocinòts dins l'enfança d'ensús ven aici aquel long cridal a l'encòp despo-derat e tarriblament poderós que mònta cap al cèl barrat.

Anna HERNANDEZ-TURNÉ, *Magnòlia en mà* (revirada francesa de Jep Gouzy) - 9 euròs

I a pas gaire de voses pus impudicament nusas qu'aquesta. Quitament pas la de Sapho dins los quauques tròces abrandats que coneissèm. E las flors son pas aquí per far polit, pecaire. Las flors desnusan encara mai aquela poèsia nusa. Una poèsia de la carn, de la pèl e del sèxe, a cap de desirança. Sonca que s'i cal pas enganar : dins l'afogament màger dels còsses e de la canta, es plan d'amor que se tracha. E mai d'amor a la cima d'aimar. Que l'arma cremada tanben, es nusa.

* A Montpelhièr, lo 20 d'abrièl de 2007, se tenguèt a l'Universitat Paul Valéry lo collòqui *Joves cercaires en domèni occitan*, un collòqui mai que mai ric e un brave testimòni de vitalitat dins l'airal nòstre a-n-aquela debuta de millenari. Per balhar una idèia de la varietat de las comunicacions, citarem la de Xavier Bach, *Autour du Libre de sufficiency* de Pèire de Paternas (1349), la de Benoît Vieu sus *Las Foliàs dau Sieur Le Sage*, la d'Aurelià Lassaca sus l'òbra dramatica de l'Agenés Corteta de Pradas (sègle XVII), la de Silvan Chabaud sus *Bellaud de la Bellaudière* " poète du multiple ", o la d'Yveline Fraisse sus " La nouvelle expression occitane depuis 1970, entre réalisme et fantastique ".

* Las edicions Letras d'oc publican las *Enigmos* de Jean de Cabanes (1654-1717) dins una edicion establida per Felip Gardy que n'es tanben lo prefacièr e lo reviraire. Al delai de tot çò formal e convencional que demòra lo " nogalh " del genre, lo legeire se congostarà pr'aquò dels jòcs de lenga e de senses, a bèl talh de vèrses, dins un provençal eroticament descabestrat. Lo prètze de l'obratge es de 14 euròs : letras.doc@wanadoo.fr

* A las meteissas edicions ven d'espelir *Delà l'aiga*, lo darrièr recuèlh de poèmas de Felip Gardy. Dins de vèrses a las raras del silenci que curan lo monde e " sei tomples ", se persièc aici l'endralhada poètica de l'autor, exploraire e trevaire atemat de la paraula occitana, paraula impossibla e pr'aquo irreductibla, a còr d'univèrs. *Delà l'aiga* : 6 euròs.
Comandas : letras.doc@wanadoo.fr

* Las edicions L'Escampette publican *L'Eau mate*, de Bernat Manciet, en francés sonque, - que se n'es pas trobat la version gascona, se per cas n'i a una. *L'Eau mate* es un raconte tresviraire, un pauc de la mena d'*Un ivèrn*. Mas òm es pus suls bòrds de l'Atlantica aici : lo narrador tot sol s'endeven qu'es en plena Landa, " pres " dins una quèsta - o una fugida ? - salvatja e angoissosa, demièg sable, aiga e vegetals, e finís que fai pas qu'un amb eles al punt que tot se confond dins l'estrangèr pronom " nous " de l'enonciacion finala.
En venta en libreria al prètze de 10 euròs, difusion e distribucion : Les Belles Lettres.

* " La survie " es lo tòme IV de l'antologia *Trobar* publicada per las edicions Atlantica. L'autor n'es Robèrt Lafont. Aquesta antologia prepausa los grands tèxtes trobadorencs dins la grafia classica, ambe de comentaris, de nòtas qu'esclairan lor establiment e lor sens, e una version francesa. Los autres tòmes pareguts se titolan : " L'explosion " (I), " Les maîtres "(II), " L'âge classique " (III). Los tòmes còstan 20 euròs cadun e se pòdon comandar a Atlantica, 18 allée Marie-Politzer, F 64200 Biarritz .
atlantica@atlantica.fr

*

REVISTA DE LAS LETRAS E DE LA PENSADA OCCITANA

**creada en 1923
per Ismaël Girard**

**President d'onor :
Pau Castelà**

**Direccion e Abonaments :
Centre Regionau de Documentacion Occitana
B.P. 27 - 06371 Mouans-Sartoux Cedex
Tel.: 04 92 92 47 24 - Fax : 04 92 92 47 26 -
e-mail : migourdon@aol.com**

Mandatatz totes manescrichs a
Joan-Pèire Tardiu, As Capels, Route de Bias - 47440 Casseneuveil -
Tel.: 05 53 70 50 62 e-mail : jptardiu@orange.fr
Jaumes Privat : e-mail : jaumes@otenet.fr

Conselh de Redaccion

Directritz : Maria-Loïsa Gourdon
Redactors : Joan-Pèire Tardiu e Jep Gouzy (Catalunya)
**Membres : Felip Angelau - James Astor - Franc Bardòu - Sergi
Bec - Joan-Frederic Brun - Joan-Pau Creissac - Dominica
Decomps - Renat Duran - Vincent Forniau - Felip Gardy - Rotlan
Garrigues - Dòna Ismaël Girard - Joan-Francés Mariot - Bernat
Molinier - Jòrdi Passerat - Francés Pic - Jaumes Privat - Alem
Surre-García - Pèire Venzac - Florian Vernet - Ana Viguier.**

maqueta : Jaumes Privat

Abonament als quatre quasersns de l'an
França : 25 €
Estudiants : 18 € (sus justificatiu)
Forestièr : 31 € - D'ajuda : 60 € -
Lo numerò : 7 €, lo numerò doble : 12 €
I.S.S.N. 1169-2332

**Publié avec le concours
du Conseil Régional Provence-Alpes-Côte-d'Azur,
du Conseil Régional Midi-Pyrénées, du Conseil Régional d'Aquitaine**